BIBLIOTEKARZ PODLASKI
4/2020 (XLIX)
<https://doi.org/10.36770/bp.565>
ISSN 1640-7806 (druk) ISSN 2544-8900 (online)
www.bibliotekarzpodlaski.pl

Jarosław Ławski*

<https://orcid.org/0000-0002-1167-5041>

Uniwersytet w Białymstoku

Konferencja Naukowa z cyklu „Żydzi wschodniej Polski”. Edycja IX: „Dziecko żydowskie”, Białystok 2020. Sprawozdanie

Scientific Conference in the series „Jews of Eastern Poland”.
Extraordinary edition of the 9th: „Jewish Child”, Białystok 2020. A report

Międzynarodowe Konferencja Naukowe z cyklu „Żydzi wschodniej Polski” zbliżają się do jubileuszu dziesięciolecia. Od lat przygotowują je wspólnie Katedra Badań Filologicznych „Wschód – Zachód” z Uniwersytetu w Białymstoku, Książnica Podlaska im. Łukasz Górnickiego, Stowarzyszenie Naukowe „Oikoumene” i inne podmioty, w tym takie, jak do niedawna współorganizujące cykliczne sesje Centrum Edukacji Obywatelskiej Polska–Izrael¹.

Tradycją stały się majowe lub czerwcowe spotkania badaczy w Książnicy Podlaskiej im. Łukasza Górnickiego. Rok 2020, oczywiście, miał być kolejnym, w którym odbędzie się edycja – dziewiąta już – tego projektu naukowe-

* Jarosław Ławski – prof. dr hab., kierownik Katedry Badań Filologicznych „Wschód – Zachód” na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Białymstoku. Autor wielu książek, m.in. *Mickiewicz – Mit – Historia. Studia* (Białystok 2010); *Młodość: „Kroniki” istnienia. Sylwy* (Białystok 2014).

¹ Współorganizatorzy stali to UwB, Książnica Podlaska i SN „Oikoumene”. Do VI Konferencji w roku 2017 współorganizatorem wszystkich sesji było Centrum Edukacji Obywatelskiej Polska–Izrael. Równocześnie z sesją odbywał się wówczas Festiwal Kultury Żydowskiej „Zachor – Kolor i Dźwięk”. Od 2018 roku festiwal i konferencje odbywają się osobną i mają innych organizatorów.

Jarosław Ławski, *Konferencja naukowa z cyklu „Żydzi wschodniej Polski”...*

go. Pandemia zupełnie pokrzyżowała te plany. Zaplanowana 18 i 19 maja 2020 roku sesja odbyła się w formule zaocznej, symbolicznej, ograniczona do jednego dnia: 18 maja. Zespół badaczy poproszono już w kwietniu o nadesłanie tekstów poświęconych *Dziecku żydowskiemu* do IX tomu studiów. I tym razem i ci wierni, znani, i ci nowi uczestnicy projektu nie zawiedli.

Zagadnienia badawcze Konferencji zatytułowanej „Dziecko żydowskie. Obrazy – świadectwa – uwarunkowania kulturowe” sformułowano następująco:

- Dziecko żydowskie Europy Wschodniej w przedstawieniach literackich i artystycznych.

- Przemiany miejsca i obrazu dziecka żydowskiego w kulturze od czasów najdawniejszych po XX wiek.

- Dzieci żydowskie i historia Europy Środkowo-Wschodniej.

- Dziecko w sztetlu, dziecko w getcie.

- Dzieci białostockiego getta (1941–1943).

- Ikonografia dziecka żydowskiego w Polsce i krajach sąsiednich.

- Religijne, kulturowe, historyczne, językowe konteksty przedstawień postaci dziecka żydowskiego.

- Teksty kultury tworzone przez dzieci, teksty o dzieciach pisane przez dorosłych.

- Dziecko żydowskie jako emigrant, imigrant, przesiedleńca.

- Żeńskie i męskie aspekty społecznego funkcjonowania dzieci żydowskich.

- Dziecko żydowskie Białegostoku, Podlasia, Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Konferencja jak co roku miała patrona, tym razem zbiorowego, były nim: Dzieci Białostockiego Getta (1941–1943).

Niezmieniony pozostał skład Komitetu Naukowego Konferencji². Komitetowi Organizacyjnemu przewodniczyli tym razem: dr Grażyna Dawidowicz

² W skład Komitetu Naukowego Cyklu Badawczego „Żydzi Europy Środkowej i Wschodniej” wchodzi: dr Helena Datner – Żydowski Instytut Historyczny w Warszawie, prof. Alan Duben – Uniwersytet w Stambule, Turcja, dr Anna Frajlich – Nowy Jork, Stany Zjednoczone, pani Jolanta Gadek – Książnica Podlaska im. Ł. Górnickiego, pan Mark Halpern – Nowy Jork, Stany Zjednoczone, prof. Daniel Kalinowski – Akademia Pomorska w Słupsku, pan Ryszard Löw – Tel-Awiw, Izrael, prof. Jarosław Ławski – Uniwersytet w Białymstoku, dr Wiktoria Moczalowa – Rosyjska Akademia Nauk, Moskwa, prof. Dariusz Konrad Sikorski – Uniwersytet Gdański, prof. Maciej Tramer – Uniwersytet Śląski.

z VIII LO im. Króla Kazimierza Wielkiego w Białymstoku oraz, jak zwykle, prof. Jarosław Ławski (UwB)³. Przygotowano i wydrukowano udany artystycznie *Program* Konferencji, który rozesłano uczestnikom⁴. W związku z niemożnością zorganizowania spotkania stacjonarnego oboje przewodniczący Komitetu Organizacyjnego wystosowali do jej uczestników list (zamieszczony w *Programie* Konferencji), w którym (pod datą 23 kwietnia 2020 r.) czytaliśmy:

„Sytuacja, z jaką mierzymy się wszyscy – społeczności akademickie i cały świat – nie ma precedensu. Pandemia koronawirusa uniemożliwia także przeprowadzenie w trybie spotkania konferencyjnego naszej sesji, która wkrótce obchodzić będzie dziesięciolecie. Doświadczenia videokonferencji nie napawają optymizmem nie tylko z powodu ich ułomności technicznej. Istotą naszych Konferencji były osobiste spotkania raz w roku! Powstał w czasie tych bez mała zespół badaczy, którzy się doskonale znają, lubią. Co roku zasilany on był przez nowe osobowości z coraz młodszego pokolenia i gości zagranicznych. Tych ostatnich perspektywa wyjazdu w czasach >zaraz< zniechęciła, co rozumiemy.

Nie chcemy się jednak w żaden sposób poddawać tej sytuacji. Pragniemy podtrzymać tradycję naszych spotkań. Dlatego podjęliśmy decyzję o zorganizowaniu sesji w trybie zaocznym. Warunkiem sukcesu jest otrzymanie od Państwa zgłoszonych (i nawet innych jeszcze) tekstów, które złożą się na dorobek IX Konferencji Naukowej: *DZIECKO ŻYDOWSKIE. Obrazy – Świadectwa – Uwarunkowania kulturowe*.

Konferencja nasza symbolicznie odbywa się 18 maja 2020 roku”⁵.

Apel o przesłanie tekstów spotkał się z niezwykle odzewem uczonych. Organizatorzy otrzymali bardzo szybko teksty badaczy, którym należa

³ Ponadto w Komitecie Organizacyjnym zasiedli: dyr. Jolanta Gadek – Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego w Białymstoku, dr hab. Anna Janicka, prof. UwB – Zakład Filologicznych Badań Interdyscyplinarnych, dr Kamil K. Pilichiewicz – Dział Naukowy Książnicy Podlaskiej im. Łukasza Górnickiego, mgr Joanna Wildowicz – Kolegium Literaturoznawstwa UwB, mgr Ewelina Feldman-Kołodziejuk – Kolegium Literaturoznawstwa UwB, dr Łukasz Zabielski – Stowarzyszenie Naukowe „Oikoumene”, Dział Naukowy Książnicy Podlaskiej im. Łukasza Górnickiego, dr Michał Siedlecki – Dział Naukowy Książnicy Podlaskiej im. Łukasza Górnickiego.

⁴ *IX Międzynarodowa Konferencja Naukowa z cyklu „Żydzi wschodniej Polski”. Seria II: Żydzi Europy Środkowej i Wschodniej. Edycja IX: Dziecko żydowskie. Obrazy – świadectwa – uwarunkowania kulturowe, Białystok, 18 maja 2020 roku. Program*, tekst D. Kukielko, G. Dawidowicz, red. J. Ławski, skład E. Frymus-Dąbrowska, Białystok 2020, ss. 20.

⁵ *IX Międzynarodowa Konferencja... Program*, s. 7.

Jarosław Ławski, *Konferencja naukowa z cyklu „Żydzi wschodniej Polski”...*

się słowa gorącego uznania za to, że dali świadectwo niezłomności naszych wspólnych planów. Prace i/lub zgłoszenia tematów nadesłali: dr Anna Jeziorowska-Polakowska (KUL, Lublin), dr Grażyna Dawidowicz (Białystok), prof. Lucyna Aleksandrowicz-Pędich (SWPS, Warszawa), dr Olga Ciwkacz (Ivano-Frankivsk, Ukraina), dr Michał Siedlecki (Książnica Podlaska), mgr Anna Lebet-Minakowska (Muzeum Narodowe w Krakowie), mgr Małgorzata Wosnitzka-Kowalska (UwB, Białystok), Elżbieta Smoleńska (Londyn), dr Tomasz Wiśniewski (Białystok), dr Monika Szablowska-Zaremba (KUL, Lublin), prof. Adam Regiewicz (UJD, Częstochowa), dr hab. Dariusz Sikorski, prof. UG (Gdańsk), mgr Małgorzata Sylwestrzak (UwB, Białystok), dr Kamil K. Pilichiewicz (Książnica Podlaska), dr Jan Miklas-Frankowski (UG, Gdańsk), dr Katarzyna Zimnoch (UwB, Białystok), prof. Sławomir J. Żurek (KUL, Lublin), mgr Alena Yavorska (Muzeum Literatury w Odessie, Ukraina), prof. Jarosław Ławski (UwB, Białystok), dr Jacek Partyka (UwB, Białystok), dr hab. Anna Janicka, prof. UwB (Białystok) i dr Małgorzata Frąckiewicz (UwB, Białystok).

Należy bardzo wysoko ocenić aktywność badaczy w tej trudnej sytuacji. Widać, iż dziewięcioletnia współpraca doprowadziła do uformowania się zespołu stałych współpracowników tego niepowtarzalnego tematu. Pomimo iż nie odbyło się spotkanie, nie odbyła się planowana od miesięcy wycieczka do synagogi w Orli, udało się podtrzymać tradycję. Nie w maju lub w czerwcu, lecz w październiku (znów wpływ pandemii na proces wydawniczy) uczestnicy projektu otrzymali VIII tom monografii z cyklu „Żydzi wschodniej Polski” wydany w Naukowej Serii Wydawniczej „Colloquia Orientalia Bialostocensia”⁶.

Zaoczne spotkanie badaczy skupionych wokół tematu *Dziecka żydowskiego* pozwoliło organizatorom sesji wyrazić ostrożną nadzieję tymi słowy: „Mamy nadzieję, że nie zaocznie, nie wirtualnie, ale osobiście spotkamy się w Białymstoku na X Jubileuszowej Konferencji Naukowej w 2021 roku poświęconej >Jerozolimie w kulturze żydowskiej. Symbolice – mityzacji – historii<”⁷.

⁶ Zob. *Żydzi wschodniej Polski*, Seria VIII: *Artyści żydowscy*, red. J. Ławski, J. Wildowicz, Białystok 2020.

⁷ *IX Międzynarodowa Konferencja... Program*, s. 7, list z 23 IV 2020 r.

Jarosław Ławski, *Konferencja naukowa z cyklu „Żydzi wschodniej Polski”...*

Trzeba pokładać ufność w tym, iż jeśli nie wiosną, to jesienią 2021 roku pandemia zelżeje lub ustanie i możliwe będzie X jubileuszowe spotkanie Zespołu realizującego projekt badawczy „Żydzi wschodniej Polski”.

Program IX Konferencji, Białystok 2020